

Risk Sarkacını Dengelemek

Cenk Sidar

Küresel ekonomik kriz döneminde 2010 ve 2011 yılındaki hızlı büyüme rakamları sayesinde uluslararası finans dünyasının gözbebeği olarak gözüken Türkiye'nin bu iktisadi performansının sürdürülebilir olmadığı hem 2012 büyümesindeki hızlı düşüşle, hem de makroekonomik dengesizliklerinin artan küresel ekonomik ve jeopolitik risklerin ışığında iyice yükselmesiyle açığa çıktı.

Ülke 2010 ve 2011 yıllarında yüksek hızda büyürken bile büyümenin ihracat ve inovatif/katma değeri yüksek üretim odaklı bir büyüme olmadığı, tüketim ve kredi artışıyla orantılı olduğu çok açık olmasına rağmen, hem Türkiye hem de ulusal finans medyasında birçok uzman bu gerçeği farklı neden ve motiflerle görmezden geldi ve bu kozmetik performansın gerçek olduğu yönünde yanıltıcı bir algı yarattı. Yarattılan bu yanlış algı da siyasi iktidar tarafından pragmatik bir şekilde siyasal zeminde kullanıldı, parti çıkarlarının ve kişisel çıkarların ulusal çıkarların önüne geçmesine neden olarak yapısal sorunların ertelenmesine yol açtı.

Bugün ülke ekonomisi kırılgan ve bu durum sürdürülebilir değil. Enerji bağımlılığının tetiklediği yapısal cari açık problemi, kısa dönemli dış mali kaynaklara bağımlılık, Merkez Bankası'nın rezervlerinin düşüklüğü, üretim niteliğinin halen ithal girdilere bağımlı alt ve orta seviye teknolojik ürünlerden oluşması, gelir adaletsizliği ve yoksulluğun sosyal istikrarı tehdit etmeye devam etmesi gibi faktörler uzun vadede de Türkiye'nin ekonomik güvenliğini tehdit ediyor. Bu analizleri son yıllarda ülke içerisinde az sayıda ekonomi analisti yaparken maalesef çoğu zaman da bu saptamalarda bulunan analistler müesses nizam medya tarafından partizan davranmakla ve meselelere siyasi bakmakla eleştirildi.

Bu hafta "The Economist" dergisi ilginç bir çalışma yaparak küresel parasal genişleme operasyonlarının sona ermesiyle yaşanacak muhtemel bir sermaye girişi donmasından 26 gelişen ekonominin hangisinin daha çok etkileneceği yönünde bir analiz yaptı; dört temel parametreyi (cari açık, kısa dönemli toplam dış borç, kredi büyümesi, dış borç/rezerv oranı) matematiksel olarak değerlendirerek bir endeks inşa etti.

Endekste Türkiye 26 ülke arasında listede sadece en tepede, en riskli ekonomi olarak yer almakla kalmıyor aynı zamanda risk metriğinde kendisinden hemen

sonra gelen ülkelerin de sayısal olarak çok önünde duruyor. (Maksimum sayısal riskin 20 olarak belirlendiği endekste Türkiye 18 puanla en üstte hemen ardından gelen Kolombiya 13, Güney Afrika 13 ve Arjantin 12 seviyesindedir)

Analizde de Türkiye'nin cari açığının Gayri Safi Milli Hasılaya(GSMH) oranının yüzde 6'nın üzerinde, kısa dönem dış borcun rezervlere oranla yüzde 150 fazla olmasına ve hızlı büyümeyi de tetikleyen kredi şişmesinin 2009'dan itibaren endekste değerlendirilen bütün gelişmekte olan piyasalara nazaran çok daha yüksek olduğuna dikkat çekiliyor. Türk Lirası'nın sene başından itibaren yüzde 13 değer kaybetmesi ve borsanın kaybının Mart ayından itibaren yüzde 30 eşğine dayanması da meselenin ciddiyetini gösteriyor. Ayrıca Merkez Bankası Başkanı Erdem Başçı'nın bankayı faiz artışı yapmayacağı yönünde bağlayan açıklamaları da değer kaybeden ve rekor seviyelere erişen Türk Lirası'nı korumak amacıyla sürekli azaltmakta olan merkez bankası rezervlerinin geleceği konusunda soru işaretleri yaratıyor.

The Economist dergisinin endeksinde şaşkırtan ve bilmediğimiz yeni bir veri yok ama derginin bu değerlendirmesi ekonominin halen iyi seyirde olduğunu düşünenleri uyandırabilir diye ümit ediyorum. Velhasıl Türkiye gayet riskli bir sürece giriyor. Ortadoğu'daki jeopolitik riskler artarken Türkiye bu çatışmaların ana öznesi olarak ateş çemberinin içerisinde yer alıyor. Amerikan ekonomisindeki düzelmeye emareleri Türkiye başta olmak üzere diğer gelişmekte olan ekonomilere hayat öpücüğü veren Amerikan Merkez Bankası'nın (FED) aylık 85 milyar dolar seviyesindeki parasal genişleme operasyonunun daha çabuk sona ermesine neden olacak.

Gezi direnişiyle başlayan, hükümetin protestolara karşı otoriter tavrı ve eylemsel/söylemsel şiddetiyle genişleyen son olarak da seçim dönemine girilmesiyle artacak iç siyasi tansiyonla beraber seçim ekonomisi süreci de ekonomi için risk faktörlerini güçlendiriyor. Bu sürecin ekonomiye en az zararla atlatılması için iktidarın bu risklerin farkına varması, yapısal sorunları ertelememesi ve hem iç hem de dış siyasette yapıcı davranarak siyasal tutumunu reforme etmesi gerekiyor. Ülke demokrasisi ve ekonomisinin sorunlarında dış mihrakları suçlayan yaklaşımın yapıcı olmadığı aşikâr. The Economist`in endeksi umarım meselenin ciddiyetini Ankara'ya hatırlatır, ulusal çıkarlar siyasal çıkarların önüne alınır. Türkiye ekonomi ve siyasetteki risk sarkacını yeniden dengelemek zorunda. Aksi takdirde mevcut küresel konjonktürde ülkemize çok yüksek bir ekonomik ve siyasi fatura çıkabilir.